

Ο οριοθετημένος πόλεμος στην Ουκρανία και ο κίνδυνος κλιμάκωσης

• [ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ](#)

Πρόσφατα ο Σλοβάκος πρωθυπουργός (φιλορώσος σοσιαλδημοκράτης) Robert Fico, που προεκλογικά είχε υποσχεθεί να τερματίσει τη στρατιωτική βοήθεια της χώρας του προς την Ουκρανία, εμφανίζεται με δηλώσεις του στον αντίποδα των θέσεων του, προτείνοντας την αποστολή στρατιωτικών μονάδων του ΝΑΤΟ για την υποστήριξη του Κιέβου. Τον ακολουθεί ο Γάλλος πρόεδρος που υποστηρίζει πως επιβάλλεται να διερευνηθεί το ενδεχόμενο της αποστολής δυνάμεων της Συμμαχίας στην Ουκρανία, αν και αμέσως ο Γερμανός Καγκελάριος απέρριψε κάθε ιδέα εμπλοκής μονάδων του ΝΑΤΟ στις συγκρούσεις. Η δε στάση του υιοθετείται και από τον Λευκό Οίκο.

Κατά τους αναλυτές του Δυτικού Κόσμου, η Ρωσία έχει καταλήξει σε μεγάλα αδιέξοδα στην Ουκρανία, αλλά παρερμηνεύουν την ρωσική κλιμάκωση, μία κατάσταση που εξηγείται με έναν τεχνικό όρο και περιγράφει λακωνικά τις αντιδράσεις της σε κάθε στάδιο των συγκρούσεων. Ειδικά η χρήση των ενεργειακών ροών με την μορφή ενός νέου όπλου σηματοδοτεί την μακροπρόθεσμη πρόθεση του Κρεμλίνου να αποστασιοποιηθεί από τις ουσιαστικότερες ίσως συναλλαγές του με την Ευρώπη.

Κάποιοι παροδικοί πανηγυρισμοί για την κατάρρευση του ρωσικού καθεστώτος από τα δυτικά ΜΜΕ χαρακτηρίζονται ιδιαίτερα πρώιμοι και αβάσιμοι, από την στιγμή που δεν συνεκτιμούν τον σχεδιασμό του προέδρου Πούτιν με στόχο την διασφάλιση της αμέριστης συνδρομής της Κίνας στο ζήτημα της Ουκρανίας. Οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους επιβάλλεται να προετοιμασθούν για ένα εξαιρετικά σοβαρό συμβάν αποκοπής και διαχωρισμού μεγάλου βάρους, στο επόμενο εξάμηνο, που θα οξύνει τα υπάρχοντα προβλήματα λόγω του χάσματος που θα προκαλέσει.

Πόλεμος περιορισμένης κλίμακας

Μετά τις ΗΠΑ και την Κίνα, οι 27 χώρες της ΕΕ αποτελούν την τρίτη σε μέγεθος αγορά ενέργειας στην Υδρόγειο, με κυριότερο προμηθευτή τους την Ρωσία. Παρά το γεγονός ότι τα οικονομικά μεγέθη της ΕΕ παραμένουν καταθλιπτικά μεγαλύτερα από τα ανάλογα ρωσικά (η Ρωσία αποτελεί με την έννοια του οικονομικού όγκου μόλις το 12% της ΕΕ), τα κεφάλαιά της δεν έχουν την δυνατότητα να επιλύσουν το πρόβλημα του εξανεμιζόμενου ενεργειακού εφοδιασμού της, λόγω των κυρώσεων και των αντιμέτρων που εφαρμόζει το Κρεμλίνο.

Σε σχέση με τις ΗΠΑ, αλλά και την Κίνα, η Ρωσία αποτελεί έναν οικονομικό νάνο, με ένα ΑΕΠ μόλις \$1,77 τρισ., έναντι \$27,94 τρισ. του αντίστοιχου των ΗΠΑ (7,43%) και \$18,10 τρισ. της Κίνας (9,94%). Η οικονομική δυναμική της Ρωσίας, ωστόσο, πιστοποιεί πως οι κυρώσεις σε βάρος της δεν έχουν σχεδιασθεί ορθολογικά και κυρίως με στρατηγική προοπτική. Τα συγκεκριμένα δεδομένα αποκαλύπτουν μία μοναδική ειρωνεία της εποχής: την Ρωσία να εξελίσσεται σε μία δεινή οικονομική και όχι στρατιωτική απειλή κατά της Δύσης.

Η Μόσχα δεν παραβιάζει ποτέ τις κόκκινες γραμμές των ΗΠΑ και των συμμάχων τους, σε αντίθεση με την παραβίαση των ανάλογων ρωσικών, στο ζήτημα της Ουκρανίας που μετατρέπεται σε όπλο του ΝΑΤΟ κατά των ορίων εθνικής ασφαλείας του Κρεμλίνου. Οι Ρώσοι δεν έχουν πλήξει περιοχές χωρών-μελών του ΝΑΤΟ, δεν έχουν οργανώσει μεγάλες επιθέσεις κατά των δικτύων πληροφορικής και δεν έχουν εκτελέσει με μοχλό τις μυστικές τους υπηρεσίες δολιοφθορές κατά των χωρών-μελών του ΝΑΤΟ.

Όμως, αξιοποιούν σε ακραίο βαθμό το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, αποκομίζοντας [τεράστια επιπλέον έσοδα](#) από την άνοδο των τιμών του 2022, αλλά και κατά το 2023, παρά την δραστική τους μείωση. Σταδιακά δε μειώνουν ή και διακόπτουν τις εξαγωγές πετροχημικών στην σχεδόν απόλυτα εξαρτημένη από τις ενεργειακές τους ροές Ευρώπη. Εάν αναλυθούν πάντως διεξοδικά τα μέσα που αξιοποιούν οι δύο αντίπαλες πλευρές (ΝΑΤΟ και Ρωσία), τότε διαπιστώνεται πως η Μόσχα διαθέτει σημαντικά μικρότερο εύρος ελιγμών για να προχωρήσει σε περαιτέρω κλιμάκωση.

Περί κλιμάκωσης

Στην σύγχρονη στρατηγική συνηθίζεται η χρήση ενός κοινού ευρήματος, της αποκαλούμενης γραμμής κλιμάκωσης, που αποτελεί χρήσιμο όργανο για την κατανόηση των στρατηγικών εναλλακτικών ενεργειών του NATO και της Ρωσίας. Ο όρος εισάγεται κατά την περίοδο της κρίσης της Κούβας από τον θεωρητικό της στρατηγικής και εξέχον ανώτατο στέλεχος της [RAND CORPORATION, Herman Kahn](#), για να ταξινομεί τις εντάσεις των κρίσεων.

Ο Kahn δημιουργεί μία γραμμή, σε μορφή κλίμακας με 44 βαθμίδες και 6 σημεία μετάβασης, με αφετηρία μία πρόδηλη κρίση και τέρμα μία σπασμωδική ένοπλη σύρραξη σε παγκόσμιο επίπεδο. Στο τελικό στάδιο αναδύεται και η ανεξέλεγκτη εμπλοκή του πυρηνικού οπλοστασίου, εναντίον ενός αντιπάλου που δεν έχει σαφή εικόνα επίτευξης αποφασιστικής νίκης, με μοναδική πρόθεση να προκληθεί η μέγιστη δυνατή καταστροφή και οδύνη.

Στην κλίμακα του Kahn, η τρέχουσα κατάσταση τοποθετείται μεταξύ της βαθμίδας 9 (Δραματική Στρατιωτική Αντιπαράθεση) και της βαθμίδας 14 (Περιορισμένης Έκτασης Συμβατικός Πόλεμος). Η δομή της τρέχουσας κρίσης υπερβαίνει το συγκεκριμένο θεωρητικό πρότυπο, αλλά ισχύουν οι βασικές του αρχές, όπου η Ρωσία επικαλείται τα πυρηνικά της όπλα για την ασφάλειά της, ενώ υπάρχει σοβαρό πρόβλημα με τις πυρηνικές εγκαταστάσεις της Ζαπορίζια, το μεγαλύτερο συγκρότημα παραγωγής πυρηνικής ενέργειας στην Ευρώπη. Τα γεγονότα και οι απειλές έχουν υπερβεί το όριο του ότι μία πυρηνική σύγκρουση παραμένει αδιανόητη, αλλά δεν έχουν καν προσεγγίσει το ανάλογο της παραβίασης της αποφυγής με κάθε τρόπο της χρήσης πυρηνικών όπλων.

Πάντως, η ταξινόμια της κλιμάκωσης του Kahn, εφαρμόζεται σε ειδικά στάδια της κρίσης και αποκαλύπτει την σημασία μίας άλλης βασικής αρχής του Ψυχρού Πολέμου, που εστιάζεται στον έλεγχο της. Σχεδόν ενστικτωδώς, οι αντιπαραθέσεις έχουν στάδια ή βήματα, όπου είτε οι κυρώσεις, είτε οι περιορισμένες στρατιωτικές επιχειρήσεις, διαφέρουν δραστικά από τις μαζικές αεροπορικές επιθέσεις, μία περιορισμένη εισβολή ή μία αντίστοιχη σε

μεγάλη έκταση και εύρος. Ορισμένοι αντίπαλοι προτιμούν να διατηρούν ένα συγκεκριμένο επίπεδο, όχι αναγκαία το χαμηλότερο, αλλά αυτό που ανταποκρίνεται στον μέγιστο εφικτό βαθμό στις δυνατότητές τους. Εάν η μία πλευρά επιτύχει να ελέγξει την κλιμάκωση, δηλαδή να επιδείξει ανώτερες δυνατότητες σε κάθε επίπεδο της κρίσης, τότε έχει τις περισσότερες πιθανότητες να επιβάλλει τις επιθυμίες της.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει κανόνες

Η σύγκρουση στην Ουκρανία, όπως κάθε περιορισμένη σύρραξη, έχει κανόνες, με το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό να την διαχωρίζει απόλυτα από τον ολοκληρωτικό πόλεμο. Οι κανόνες καθορίζουν και την συμπεριφορά των αντιμαχόμενων: Το NATO αρνείται κάθε πιθανότητα εμπλοκής των στρατιωτικών του δυνάμεων κατά της Ρωσίας και η Μόσχα αποφεύγει κάθε περίπτωση πλήγματος εναντίον χωρών-μελών του NATO.

Η ρωσική περιοδική ρητορική αναφορικά με την κλιμάκωση μίας χημικής, βιολογικής, ραδιοβιολογικής και πυρηνικής άμυνας σε πολλά σημεία, αντιμετωπίζει μία απάντηση από το NATO, που αναδεικνύει τους κινδύνους των συγκεκριμένων επιλογών. Στον ελάχιστο βαθμό μία κίνηση αυτής της μορφής που ενδεχόμενα θα πλήξει και εδάφη της Συμμαχίας, πρόκειται να ενεργοποιήσει το Άρθρο 5, που προβλέπει την συλλογική άμυνά της.

Στην πραγματικότητα, αντί να διακινδυνεύσει μεγαλύτερη κλιμάκωση με την Ρωσία με άμεση εμπλοκή, η υποστήριξη της Ουκρανίας περιορίζεται σε παροχή υπηρεσιών πληροφοριών και εντοπισμού στόχων, που επιδεικνύουν όμως στην Μόσχα τις δυνατότητες του NATO, εάν προχωρήσει σε πρακτικά μάχιμη δράση. Οι δύο αντίπαλοι έχουν την δυνατότητα να παραβιάσουν τους κανόνες της περιορισμένης σύρραξης, αλλά κανείς δεν προτίθεται να το πράξει.

Το NATO διαθέτει πλεονεκτήματα σε μία ευρύτερη σύγκρουση με την Ρωσία, πλην όμως προβληματίζεται ως προς το εάν και κατά πόσον η Μόσχα θα κινηθεί πέραν του ορίου και θα κάνει χρήση πυρηνικών για να αντιδράσει

αποτελεσματικά στην απειλή. Αναμφίβολα, το ΝΑΤΟ προτίθεται να αποφύγει την συγκεκριμένη εξέλιξη, παρά τα τεχνάσματα του Κιέβου, και να ακολουθήσει αυστηρά τους κανόνες της περιορισμένης σύρραξης.

Όμως ούτε η Ρωσία έχει πρόθεση να παραβεί τους συγκεκριμένους κανόνες και να αναθεωρήσει τις συνθήκες ενός ήσσονος σημασίας περιφερειακού πολέμου. Έχει μάλιστα αποφύγει να πλήξει τις αποστολές οπλισμού από το ΝΑΤΟ, τουλάχιστον έως την παράδοσή τους στις ουκρανικές δυνάμεις για να αποτρέψει μία αντίδραση κλιμάκωσης. Η Μόσχα έχει πάντα την δυνατότητα να κλιμακώσει με επίσημη κήρυξη πολέμου και γενική επιστράτευση, αντί να υποστηρίζει πως πρόκειται για ειδική επιχείρηση, αλλά δεν επιθυμεί την άμεση παρέμβαση του ΝΑΤΟ, στο ουκρανικό έδαφος, οπότε σέβεται τους κανόνες της περιορισμένης σύρραξης.